
**INTENSIVE METHODS USED IN ENGLISH LANGUAGE LEARNING IN THE
PRIMARY SCHOOL**

Maria Mladenova

Faculty of Pedagogy, Department of ‘Preschool and primary school education’

South-west University ‘Neofit Rilski’, m.kamenichka@swu.bg

Abstract: From modern perspective the intensive methods used in English language acquisition (as a second language) in the primary school, we recognize – the suggestopedia, a method created by George Lozanov; the method of potentials activation when studying a foreign language developed by G.A. Kitaigorodskaya; psychotherapeutic method – based on Lozanov’s works and improved by Rummyantseva. We need to conclude the necessity of second language acquisition, as well as the need for it to be included in the program of the children from the very beginning of their schooling. This need is determined by the change in today’s society, which is becoming more open to the rest of the world, increasingly multicultural, and in view of these trends, learning foreign language is a key necessity for children. In this paper we shall concentrate on the main features of the intensive methods, as well as the potentials of the methods, the difficulties that might occur before children and teachers, and the results achieved in the field. In general, the intensive methods are mainly directed at verbal learning of foreign speech for short periods of time, in an environment of significant and intense concentration of learning. It is important to create a natural foreign language environment where children become part of simulated speech situations with certain goals and tasks (Schukin, 2003, p. 200).

Keywords: intensive, methods, language, suggestopedia, primary school

**ИНТЕНЗИВНИ МЕТОДИ ИЗПОЛЗВАНИ ПРИ ИЗУЧАВАНЕТО НА
АНГЛИЙСКИ ЕЗИК В НАЧАЛНОТО УЧИЛИЩЕ****Maria Mladenova**

Faculty of Pedagogy, Department of ‘Preschool and primary school education’

South-west University ‘Neofit Rilski’, m.kamenichka@swu.bg

Абстракт: От съвременна гледна точка, интензивни методи използвани при изучаването на английски език в началното училище, разпознаваме в лицето на – Сугестопедичния метод създаден от Лозанов, Метода за Активизирането на възможностите у хората обучаващи се в чужд език на Китайгородская и Метода създаден на база трудовете на Лозанов, от Румянцева – Психотерапевтичен метод. В тази публикация ще разгледаме основно главните характеристики на този тип интензивни методи за изучаване на английския език от начален курс. Ще се спрем на възможностите на методите от интензивен характер, перипетиите поставени пред децата и учителите, както и на постигнатите резултати в областта. Като цяло: Интензивните методи за обучение на начален курс в областта чуждоезиково обучение, са насочени преди всичко към овладяването устно на чуждата реч и то за кратки периоди от време, при това в среда на значителна и интензивна концентрация на обучението. Важно е да се създаде естествена чуждоезикова среда, където децата да станат част от симулативни речеви ситуации с определени цели и задачи (Шчукин, 2003, с.200).

Ключови думи: интензивен, методи, език, сугестопедия

ВЪВЕДЕНИЕ

Когато днес заговорим за чуждоезиково обучение в начален курс, респективно трябва да обусловим неговата необходимост, твърде наложителната нужда от вкарването му в програмата на децата още от първите класове на обучението им в училище! Тази нужда се определя от промяната в съвременното общество, което става все по-отворено към останалата част от света, все по-мултикултурно и с оглед на тези тенденции изучаването на чуждия език е ключова необходимост за децата. Така те придобиват едно от най-важните умения в съвременното информационно обвързано общество – да общуват с хора от различни страни, говорещи език различен от родния им. Началото на интензивните методи използвани при изучаването на английски език е около средата на миналия век (60-те години на 20-ти век). Първоначално те са революционно откритие, което изисква редица изследвания, практическа дейност и поставяне на определени цели. Накратко, както възрастните индивиди, така в частност и децата имат

нуждата да научат чужд език в много кратки срокове – с изключително голям процент на успеваемост. Именно поради тази причина се появяват интензивните методи за чуждоезиково обучение, като този на педагога и психотерапевта от български произход – Георги Лозанов, в последствие Метода за активизиране на възможностите на руската педагожка Китайгородская и като компилативна част от тези методи, Метода на Румянцева за Психотерапевтичното обучение. Така днес години по-късно децата ни обучаващи се в началното училище, имат възможност да бъдат подложени на интензивно езиково обучение, за да се извлече максимум от способностите им за практическо обучение.

МЕТОДИ ЗА ИНТЕНЗИВНО ИЗУЧАВАНЕ НА ЧУЖДИ ЕЗИЦИ В НАЧАЛНИЯ КУРС НА ОБУЧЕНИЕ

В тази част от материала ще се спрем на три интензивни методи използвани при изучаването на английски език в началното училище, които са и ключови. Като цяло всеки един от тях има своите особености и не бива да бъдат разглеждани, като един общ интензивен метод за чуждоезиково обучение, въпреки редицата допирни точки, които имат. След като още в началото на материала изяснихме главната цел на интензивните методи – а именно ускорено и обемно по материал изучено чуждоезиково съдържание – то нека ви запознаем и с тяхната класификация според Щукин и Капитонова. Най-общо към групата на интензивните методи за обучение по английски език се причисляват следните практики:

1. Сугестопедична на Лозанов;
2. Метод за активизиране на „резервните“ възможности на Китайгородска;
3. Емоционално-смислов метод на Шехтер;
4. Метод за ускорено чуждоезиково обучение (за възрастни) на Гегечкори;
5. Сугесто-кибернетичен интегрален метод за ускорено обучение на Петрусински (за възрастни, Шчукин; 1998, с.119;120 и Капитонова; Московкин, 2006, с. 89)

ОБЩИ ХАРАКТЕРНИ БЕЛЕЗИ НА ВСИЧКИ ИНТЕНЗИВНИ МЕТОДИ ИЗПОЛЗВАНИ ПРИ ИЗУЧАВАНЕТО НА АНГЛИЙСКИ ЕЗИК

Именно от тези общи белези, бихме могли да заключим, че интензивното обучение на децата има изключително големи плюсове – то е интересно, използва редица въздействащи на мисловната дейност похвати и поставя децата от начален курс в една „реална“ чуждоезикова среда! Всички интензивни методи за обучение по английски език максимално интензивно активизират обучението по време на едно учебно занятие. Те са ключът отключващ скритите резерви на психологическо ниво у обучаващите се, като максимално ги мобилизират. Обучаващият се в английски или друг чужд език е подложен на масивно въздействие върху личността му, чрез използването на всички средства и провокации за целта. Обучаващите се деца са много положително мотивирани. У тях се формират едни умения и навици, при практическото им обучение по чужд език – в определени поставени ситуации и теми. Някой педагози и методисти, като Китайгородска и Гегечкори са на мнение, че интензивните методи са идеални, при бързо овладяване на устен речеви диапазон, но пък граматичните грешки са много! Поради тази причина е добре да се съвместяват практиките на съзнателните класически методи за обучение с тези на интензивните практики – така децата максимално добре ще постигнат реални резултати в цялостното си изучаване на чуждия език.

I. Сугестопедичен интензивен метод за чуждоезиково обучение

Сугестопедичния интензивен метод за обучение е система за въвеждането, закрепянето и оформянето на речевия материал, при ситуация на общуване, имитираща реалната речева среда на обучаваните. Използването на метода главно довежда до активизация на обучаваните в часа и мобилизацията на скритите им възможности на психологично равнище под формата на резерви (Шчукин, Московкин, Капитонова; 2008, с. 175) Сугестопедията е интензивен метод главно свързан с името на Георги Лозанов. Той възниква около средата на 20-ти век и тръгва от науката Сугестология – внушение, за да намери отражение в педагогическата практика, под формата на сугестопедия (Лозанов 1971; Лозанов 1973, 76, 77). В процесите по колективна дейност в обучението на чужд език, метода на сугестопедията активизира децата в обучението им по устна реч за кратки срокове. Метода е насочен към използването на творческия потенциал и разкрива неизползвания капацитет на обучаващите се, който традиционните методи не провокират (Шчукин, Глухов, 1993, с.121). Главния похват на метода е използването на несъзнаваната психична дейност по време на обучението по английски език и целенасоченото въздействие на педагога върху нея. Принципите на обучението по сугестопедичния интензивен метод включват в себе си: личността на Авторитета, инфантилизацията, двупланов модел на мислене, степен на интонация и ритъм, както и псевдопасивност (Капитонова, Шчукин, Московкин; 2008, с.178;9); (Лозанов; 1977). Метода на Лозанов се опира донякъде на теорията изведена през 1983-та от Галисон.

Тоест, ако разрушим у обучавания психологическите бариери пречещи на обучението му, то той ще научи чужд език много по-бързо. По метода на Лозанов в стаята на педагога има таблици визуализиращи граматиката на чуждия език, но те са само периферия! Цели се създаването на една игрова атмосфера, като така децата изключват от съзнанието си, че са в час. Включват се главно изкуства в метода под формата на песни, театрални сценки и главно влиза се в роля извън общото съзнание на индивида. През 1976 в Канада е оформен доклад: *La suggestopédie au bureau des langues. Commentaires sur une expérience d'enseignement avec la méthode suggestopédique* – който описва резултатите от използването на сугестопедичния метод за интензивно обучение по чужд език на Лозанов. Доклада става част от сборника създаден под надзора на Жил Бибо: *Rapport de l'étude indépendante sur les programmes de formation linguistique de la Fonction publique du Canada*. Именно Канада е страната, където практически интензивния сугестопедичен метод е приложен практически и ползите от него са изпитани. Главно етапите, през които преминават обучаваните по този интензивен метод са 6. В началото педагога излага накратко лексикално и граматически основите на английския език. Следват етапите на Активен, Пасивен и Креативен концерт – където педагога изчита текст на фона на музика, после с различна интонация и накрая под съпровода на определена творческа дейност. При фазите на Разработка и Активизиране – вече се разисква изучения материал, след което се включва и ролята на диалозите. Основните ползи на сугестопедичния интензивен метод на Лозанов са: мотивация и положителна нагласа от страна на обучаващите се, използването на скрития потенциал, чрез елиминиране на страха от неуспех, дистанциране от собствената си психика и най-важно силна активация на комуникативните умения! Главния недостатък на този интензивен метод е прекалено минималното внимание, което се отделя на писмените умения. Баур отчита, че сугестопедията сваля задръжките на обучаващите се – „за кратко време се придобива една диференцирана и активна компетентност за езиково действие в определен чужд език“ (Баур; 1990, с. 111). Според Дитрих една от основните отличителни черти на интензивната сугестопедия е „доброволното подчинение на обучавания пред положителния Авторитет на педагога“ (Дитрих; 1989, с. 162,3). Интензивния метод за чуждоезиково обучение на Лозанов е разпространен в Америка, Япония, Австралия, Финландия, Германия, Франция, Австрия, а в България се провеждат редица чуждоезикови обучения базирани именно на този интензивен метод.

II. Метод за активизация на „резервните“ възможности на Китайгородска

Сред интензивни методи използвани при изучаването на английски език в началното училище ще срещнете и този за активизация на резервните възможности – създаден от Китайгородска. Метода за активизиране на резервните възможности на обучаваните в чужд език, цели обучение в практикуването на езика за много кратки срокове. Самото съдържание на метода се насочва главно към комплексното овладяване на умения и навици, напълно достатъчни за практикуването с успех на речеви умения (Шчукин, Капитонова, Московкин; 2008, с. 196) и (Шчукин, Капитонова; 1987). Метода за активизиране на резервните възможности е оформен и създаден около 80-те години на изминалия 20-ти век. Много е важно пояснението на Китайгородска, Смородинска и Голдщейн, че метода за активизация не се числи към сугестопедичните методи, въпреки че има допирни точки с тях! Също, както сугестопедичните методи, така и метода за активизация използва определени психотерапевтични средства – активизация на памет, акцент върху личностите резерви на обучавания, премахване на страха и умората, положителното въздействие върху емоциите на обучаващият се. При него обаче главния фактор е именно думата – „активизация“! Тоест и педагога и обучаваните ученици от начален курс са в процес на някаква активна дейност, която запазват концентрирано по време на обучението – урока, курса, часа и прочие. Именно състоянието на силна активност и динамиката на взаимодействието – преподавател – ученици е ключът към високите нива на интензитет в обучението по английски език или друг чужд език (Голдщейн, Китайгородска, Смородинска; 1993, с. 5;6). Главното действащо лице в този интензивен метод на активизацията е общуването на чуждия език! Дори Китайгородска, Голдщейн и Смородинска наричат това общуване – „обучаващо ни общуване“. Самото обучение е организирано по нестандартен начин и цели в процеса на протичането си да активизира индивида, като самостоятелна единица и същевременно да активизира и колектива на общо ниво. Не само образователния, но и възпитателния ефект са търсени, при практикуването на метода за активизация на резервните възможности (Голдщейн, Китайгородска, Смородинска; 1993, с. 6). Обема на взетия учебен материал при този метод е значително увеличен, като дейността на учителя и обучаващите се активира съвместно и взаимно. Групово целия колектив на обучаваните взема максимално участие в процеса по обучение и се използват колективни форми за взаимодействия, където изучавания материал се прилага практически. Това точно е един от най-основните белези на интензивното обучение по английски език в началните курсове. Главните принципи на метода са следните: лично общуване между обучаваните и педагога, организация на процеса по обучение и натрупване на знания, чрез ролеви игрови методи, колективно взаимодействие,

многофункционалност на практическите задания, голяма концентрация на материала и самия процес по обучаване. Самият метод за интензивно активизиране на резервните възможности има създадена единна учебна система. Тя се нарича „Мосты доверия: интенсивный курс русского языка“ и нейни автори са: (Китайгородска, Голдшейн и Смородинска; Русский язык, 1993). За самата система на обучение са създадени книгите - „Книга для учащегося“ – книга за обучаващи се и „Книга для преподавателя“ – книга за педагози по системата. Като цяло, ако процеса по обучението, по метода се организира достатъчно точно – обучаващите се за съвсем кратко време се научават на основните техники за общуване на чужд език по метода за активизиране на резервните си възможности (Шчукин, Капитонова, Московкин; 2008, с. 230). Самата система на Китайгородска е публикувана в много статии за педагогическо чуждоезиково обучение и в сборници, и помагала за целта. Някой от тях са: „Интенсивно обучение иностранным языкам. Теория и практика“ (Москва, 1992); „Психолого-педагогически принцип метод активизации резервных возможностей обучающегося“ – от сборник статии редактирани от Китайгородска, Москва, 1981; „Метод активизации возможностей личности и коллектива“, 2000; „Метод активизации: актуальные проблемы развития“ , 2008 и много други. Самата Китайгородска има школа в Русия, която активно развива метода ѝ.

III. Метод за интензивно чуждоезиково обучение на Румянцева – Психотерапевтичен

На базата на сугестопедията и теорията за интензивно обучение по чужд език в начален курс и не само на Лозанов, Румянцева създава метода си за психотерапевтично интензивно чуждоезиково обучение. При него учебните занимания са провеждани под особена форма на групов психотерапия и тренинг на съзнанието (Шчукин, Капитонова, Московкин; 2008, с. 230;31). Главно метода на Румянцева е насочен към обучаващи се в чужд език, които срещат големи трудности в усвояването му. Трудности от различен характер, при обучението се преодоляват, чрез оказването от страна на педагога, на психологическа помощ за обучавания. Така налице е въздействие между личностите на педагог и обучаващ се, на психологично ниво обаче! Иновативни методи, като различни техники за внушение, изучаването на чуждия език по време на сън и пълна релаксация се прокрадват в метода на Румянцева. Тя активно използва и част от практиките създадени от Китайгородска за метода ѝ на активизиране. Именно в метод, като този за пръв път се прави обучение по чужд език, под формата на групов психотерапия! Много важни за обучаващите се по чужд език са упражненията създадени от Румянцева – за интензивен лингво-психологически тренинг. Сред тях са моделиране на ситуации от ежедневието по време на учебния процес, тренировки за общуване трениращи умения и навици в тази насока, сензитивност и предусещане комуникативните реакции на останалите обучаващи се, използването на терапии за танци, слушане на музика и проявата на творческия потенциал. Сред основните принципи на Психотерапевтичния метод са принципът на радостта, на единството за съзнателно и подсъзнателно, както и този на сугестивното взаимодействие. Този интензивен метод, обаче няма голяма практическа обезпеченост в началното обучение все още.

РЕЗУЛТАТИ ПОСТИГНАТИ ОТ ИЗПОЛЗВАНЕТО НА ИНТЕНЗИВНИ МЕТОДИ ИЗПОЛЗВАНИ ПРИ ИЗУЧАВАНЕТО НА АНГЛИЙСКИ ЕЗИК В НАЧАЛНОТО УЧИЛИЩЕ

От съвременна гледна точка интензивните методи използвани в чуждоезиковото обучение днес – са неразривна част от българското образование в тази област и световното също. Именно способността на този вид интензивни методи – да накарат децата да изкарат извън себе си свръх способностите си за обучение – значително много подобри техните способности в комуникативен план по английски език най-вече. В редица държави, като Франция, Америка, Канада, Германия и други сугестопедичния метод на Лозанов е практически признат, за един от най-добрите методи за обучение на деца по чужд език. Тези практики за радост навлязоха активно и в България, където не само интензивните курсове за чуждоезиково обучение ги ползват, но и педагозите преподаващи чужд език в българските начални училища. Съвсем ясно е, че чрез играта, ролевите практики и съзнателното въздействие над психиката на децата по определен начин – се постигат реално по-добри резултати и те са видими от знанията на самите деца, а не от тяхното оценяване. Интензивни методи използвани при изучаването на английски език в началното училище, като този на Китайгородска, за активизирането на резервните възможности, до голяма степен подобряват знанията и уменията на учениците от начален курс. Те не само спомагат да се работи по изграждането на едни изключително добри комуникативни умения у децата по английски език, но същевременно обръщат внимание и на практическата част от теорията и в последствие писмените и граматически способности на учениците. Прилагането на сугестопедичния метод в частност „значително е повишило резултатите от обучението по чужд език в различни образователни системи и институти по света – Швеция (Лунд); Америка (Чикаго); Русия (Москва) и други“ (Тонева; 2001, с. 154). Комбинацията на интензивни методи, в обучението по английски език за начален курс, с

класическата методика на преподаване – единствено благоприятства процеса на самото обучение и резултатите са практически видими.

ДИСКУСИИ ОТНОСНО ИНТЕНЗИВНИ МЕТОДИ ИЗПОЛЗВАНИ ПРИ ИЗУЧАВАНЕТО НА АНГЛИЙСКИ ЕЗИК В НАЧАЛНОТО УЧИЛИЩЕ

По отношение на дискусиите, които са водени по въпросите касаещи интензивните методи на обучението по английски в началното училище – може да се каже едно – те определено са насочени в правилната посока и полезността на тези методи е отчетена, както от самите педагози у нас, така и от образователната ни система. Затова все повече български начални училища използват интензивни методи и се вслушват в модерния глас на педагозите, желаещи да обучат учениците си по начин подходящ и полезен за тях. Важното в случая е да си дадем сметка, че възможностите за постигането на много добри и реални резултати, чрез използването на именно интензивните методи – са големи. Откъсвайки децата от чувството за задължителност, за страх от провал и от мисълта че са в час реално – което правят и интензивните методи – ние им помагаме да комуникират свободно на английски език помежду си и с педагога си. Възможността да говорят на английски в пиеси, сценки, да пеят песни, да са поставени в реална чуждоезикова среда – дава възможност на учениците от начален курс да усвоят на психологично ниво стартовата форма на един чужд език. Днес дискусиите относно интензивни методи използвани при изучаването на английски език в началното училище са насочени към надграждането им на едно още по-високо ниво, с използването на системите за интерактивна презентация, технологии, както и създаването у децата на едно чувство за полезност, под формата на забавление.

ЗАКЛЮЧЕНИЕ

След като обективно описахме положителните, а донякъде и отрицателни страни на интензивни методи използвани при изучаването на английски език в началното училище – можем да твърдим, че те са все пак повече полезни за обучението на децата, отколкото да му вредят. Всички описани методи за интензивно обучение имат своите особености, но тяхната обща черта е една – използват принципите на активната комуникация, чрез която се осъществява самото обучение. Ситуациите, които създава този активно-комуникативен принцип са от естеството на социално-битовите ежедневни проблеми или игровите ролеви модели за слушане на музика, за използването на интонационно-променливи фази, за творчество. Главните акценти в обучението по чужд език за децата от начален курс са създаването на необходимият комфорт на психологично ниво, да се споделят знания и изграждат умения, да се работи групово, както и да се създадат предпоставки за мотивация у децата – за да подобряват резултатите си в обучението по английски език за началното училище.

ЛИТЕРАТУРА

- [1] Интензивното обучение - 1997: Интенсивно обучение иностранным языкам сегодня. Сб. статей. Г. А. Китайгородская. Москва. НОЦ „Школа Китайгородской“, 1997.
- [2] Интензивното обучение - 2004: Интенсивно обучение иностранным языкам сегодня. Сб. Статей Г. А. Китайгородская. Москва НОЦ „Школа Китайгородской“, 2004
- [3] Капитонова, Московкин, 2006: Капитонова, Московкин. Методика обучения рускому языку как иностранному на этапе предвузовской подготовки. Сп., Златоуст, 2006.
- [4] Капитонова, Московкин, Щукин, 2008: Капитонова, Московкин, Щукин. Методы и технологии обучения рускому языку как иностранному. Щукина, Рус. яз. Курсь, 2008.
- [5] Китайгородска, 1992: Китайгородская, Интенсивно обучение иностранным языкам. Теория и практика. Москва, 1992.
- [6] Китайгородска, Голдшейн, Смородинска, 1993: Китайгородская, Гольдштейн, Смородинская. Мосты доверия: интенсивный курс русского языка. Книга для преподавателя. Москва, Русский язык, 1993.
- [7] Китайгородска, Голдшейн, Смородинска, 1993б: Китайгородская, Гольдштейн, Смородинская. Мосты доверия: интенсивный курс русского языка. Книга для учащегося. Москва, Русский язык, 1993.
- [8] Китайгородска, Шемякина, 1982: Китайгородская, Шемякина. Мотивация учения в условиях интенсивного обучения иностранным языкам. – В: Активизация учебной деятельности. Под ред. Китайгородской. Вып.2. Москва, 1982.
- [9] Лозанов, 1971а Лозанов, Суггестология. София, 1971.
- [10] Лозанов, 1971б Lozanov G. Suggestopedia. Philadelphia, Tokyo, Paris, Gordon&Breach Science Publishers, 1971
- [11] Лозанов, 1973: Лозанов, Суггестопедия при обучении иностранным языкам. – В: Методы интенсивного обучения иностранным языкам. Вып. 1. Москва, 1973.

- [12] Лозанов, 1976: Лозанов, Г. Суггестопедия при обучение иностранному языку. – Метод интенсивного обучения иностраным языкам. Мельник. М., 1976, вып. 5.
- [13] Лозанов, 1977: Лозанов, Сущность, история и экспериментальные перспективы суггестопедической системы“
- [14] Румянцева, 2004: Румянцева, Психология речи и лингвопедагогическая психология. Москва, 2004.
- [15] Баур 1990 “Супер ученото и суггестопедията“, Берлин
- [16] Дитрих 1989 „Алтернативните методи“